

kpt. Piotr Kozłowski

Bieszczadzki Oddział SG
w Przemyślu

UZBROJENIE I WYPOSAŻENIE MAŁOPOLSKIEGO INSPEKTORATU OKRĘGOWEGO SG W PRZEMYŚLU

Straż Celna będąc formacją typu policyjnego posiadała na stanie uzbrojenia broń strzelecką przewidzianą dla jednostek policyjnych tj. karabiny, pistolety oraz rewolwery. W związku z charakterem służby oraz z zakresem zadań, jakie były przewidziane dla SC¹, jednostki graniczne były pozbawione ciężkiego uzbrojenia przysługującego etatowo jednostkom liniowym piechoty.

Znajdująca się na wyposażeniu etatowym szeregowego strażnika, broń strzelecka była w różnym stanie technicznym, wyeksploatowana, często zawodna, stanowiąca zagrożenie dla jej użytkownika. W styczniu 1928 roku SC posiadała na wyposażeniu broń pochodzenia włoskiego, austriackiego, niemieckiego, francuskiego oraz japońskiego. Była to w dużej mierze broń pochodząca z różnych źródeł z okresu poprzedzającego wybuch I wojny światowej lub z czasów samej wojny. Tak duża różnorodność uzbrojenia znajdującego się na wyposażeniu SC stwarzała trudności aprowizacyjne dla służb uzbrojenia, w związku z faktem występowania różnego kalibru amunicji, a także w związku z brakiem części zamiennych zużytych w trakcie eksploatacji karabinków. Sytuacja ta dotyczyła także jednostek Wojska Polskiego, Policji oraz KOP. W związku z istniejącą sytuacją kierownictwo SC w przeddzień reformy formacji granicznych w 1928 r. podjęło decyzję o ujednoczeniu posiadanej broni i amunicji strzeleckiej, znajdującej się na wyposażeniu jednostek organizacyjnych SC. W miejsce użytkowanych dotychczas kilku typów broni strzeleckiej zamierzano wprowadzić do jednostek granicznych nowszy typ karabinku pochodzącego już z polskich wytwórni uzbrojenia.

¹ W dalszej części będę używał skrótu SC.

W pierwszym etapie wymiany uzbrojenia, w 1928 r. wycofano z użytku z jednostek granicznych karabinki pochodzenia austriackiego, niemieckiego, francuskiego i włoskiego, a w miejsce ich do arsenału wprowadzono zmodernizowany w Polsce – karabinek Mosin wzór 91/98/25.

Zatwierdzony do użytku w SG karabin Mosin z uwagi na swoje parametry, a także wymiary, stał się niezwykle przydatną bronią strzelecką w służbie granicznej. Decydując się na ten model broni strzeleckiej Ministerstwo Skarbu zakupiło na potrzeby SG na przełomie lat 1928-1929 – 7385 sztuk² karabinków kbk wz 91/98/25.

Wprowadzony na stan uzbrojenia karabinek Mosina, który stał się bronią etatową szeregowego strażnika SC, został wyprodukowany w Zakładach Uzbrojenia w Tule na terenie Rosji, jeszcze przed pierwszą wojną światową. W Polsce znalazł się on jako broń odziedziczona po zaborcy. W latach 1927-1933 broń ta przeszła gruntowną modernizację w Centralnej Składnicy Broni nr 1 w Warszawie oraz w Fabryce Broni i Maszyn ARMA we Lwowie. Modernizacja broni polegała na dostosowaniu jej do amunicji kal. 7,92, skróceniu lufy karabinka o 20 cm i skróceniu łoża oraz kolby.

Znajdująca się na wyposażeniu SC dotychczasowa broń strzelecka na podstawie rozkazu Naczelnego Inspektora Straży Celnej nr 7 z dnia 28 stycznia 1928 r. została wycofana z eksploatacji i przekazana według rozdzielnika do następujących składnic uzbrojenia:

- ◆ kb. produkcji niemieckiej (bagnety i pasy) do zbrojowni nr 3 w Poznaniu,
- ◆ kb. produkcji austriackiej (bagnety i pasy) do zbrojowni nr 4 w Krakowie,
- ◆ kb. produkcji francuskiej (bagnety i pasy) do zbrojowni nr 2 w Warszawie,
- ◆ kb. produkcji japońskiej i inne (bagnety i pasy) do zbrojowni nr 5 w Przemyślu³.

² A. Konstantkiewicz, *Broń strzelecka Wojska Polskiego 1918 – 1939*, s. 78.

³ Rozkaz tajny nr 7 z dn. 28.01.1928 Naczelnego Inspektoratu Straży Celnej, zespół akt KSG – ASG Szczecin, sygn. 1045/44.

Po przekazaniu do składnic uzbrojenia posiadanych karabinków, służba uzbrojenia poszczególnych Inspektoratów Okręgowych SC otrzymała polecenie zdania przechowywanej w magazynach IG zbędnej amunicji różnego kalibru bez względu na system pochodzenia do Zakładu Amunicyjnego nr 1 w Warszawie.

W miejsce zdanej broni strzeleckiej pododdziały w Małopolskim Inspektoracie Okręgowym SC (MIO SC)⁴ we Lwowie otrzymały na podstawie decyzji Ministerstwa Spraw Wojskowych karabinki Mosina wz. 91/98/25 w ilości 875 szt. wraz z nowymi rozdzielaczami, dopasowanymi bagnetami, pasami i amunicją. Służba uzbrojenia MIO SC pobrała karabinki Mosin z Okręgowej Składnicy Uzbrojenia we Lwowie, natomiast amunicja została pobrana wraz z łódkami z Zakładu Amunicyjnego nr 4 w Krakowie.

Przydzieloną broń MIO SC na podstawie decyzji kierownika MIO SC rozdzielono pomiędzy Inspektoraty Graniczne w następujących ilościach: IG Żywiec 240 szt. karabinków, IG Nowy Sącz – 55 szt., IG Dukla – 110 szt., IG Sambor – 150 szt., IG Dolina – 100 szt., Worochta – 110 szt., Śniatyn – 110 szt.⁵.

Proces wymiany podstawowego uzbrojenia szeregowego strażnika SC został zakończony w 1928 r., jednak nie we wszystkich Inspektoratach Okręgowych SC. Przekazane przez Ministerstwo Spraw Wojskowych w 1928 r. na wyposażenie MIO SC we Lwowie karabinki kbk wz. 91/98/25 nie w pełni pokryły zapotrzebowania na broń etatową szeregowych SC. W związku z tym podjęto decyzję o pozostawieniu na dotychczasowym stanie etatowym strażników celnych użytkowane karabiny pochodzenia włoskiego w ilości 418 szt. Będące na wyposażeniu SC karabinki włoskie zostały przejęte przez nowo utworzony w kwietniu 1928 Małopolski Inspektorat Okręgowy SG (MIO SG)⁶ i znajdowały się one na wyposażeniu strażników małopolskich, aż do stycznia 1929. W związku z nowymi dostawami uzbrojenia, które pozwoliły na wyposażenie całego stanu osobowego w jeden rodzaj uzbrojenia, posiadane na stanie ewidencyjnym kb produkcji włoskiej przekazano w ilości 418

⁴ W dalszej części będę używał skrótu MIO SC.

⁵ Ibidem.

⁶ W dalszej części będę używał skrótu MIO SG.

sztuk wraz dodatkowym wyposażeniem do Zbrojowni nr V w Przemyśle, natomiast amunicję w ilości 26 928 szt. przekazano do Zakładu Amunicyjnego nr 1 w Warszawie⁷.

Przydział karabinków samopowtarzalnych Mosin oraz amunicji dla poszczególnych IG, komisariatów i placówek MIO SG odbył się według następujących kryteriów: każdemu strażnikowi granicznemu przydzielono karabinek z pełnym wyposażeniem oraz jednorazowo po 15 sztuk amunicji. W magazynach uzbrojenia poszczególnych komisariatów utworzono zapas po 30 sztuk amunicji na każdego strażnika oraz karabinków Mosin w ilości ok. 10% stanu osobowego danego komisariatu. Zapas ten służył jako rezerwa, z której uzupełniano na bieżąco stan uzbrojenia w poszczególnych placówkach podległych danemu komisariatowi w przypadku zużycia przez strażników amunicji lub uszkodzenia kbk wz. 91/98/25. Zakup nowego uzbrojenia przeznaczonego dla strażników stanowił poważne obciążenie finansowe dla Ministerstwa Skarbu z uwagi na fakt, iż cena jednego kbk Mosin wynosiła 135,51 zł, bagnetu – 18,85 zł, pochwy do bagnetu – 4,21 zł, pasa do kbk – 2,80 zł oraz 1 sztuk amunicji kal. 7,92 – 0,46 zł.

W kwietniu 1929 Ministerstwo Skarbu zakupiło na potrzeby Straży Granicznej 716 szt. czeskich pistoletów CZ wz 28⁸, z czego przydzielono MIO SG w Przemyśle w dwóch partiach 328 sztuk pistoletów, które zostały przekazane do poszczególnych Inspektoratów Okręgowych i stanowiły podstawową broń osobistą oficerów i podoficerów SG. Na wyposażeniu poszczególnych jednostek organizacyjnych znajdowały się także pistolety zakupione prywatnie przez poszczególnych funkcjonariuszy SG, przy czym zgodę na użytkowanie w służbie broni prywatnej przez funkcjonariuszy wydawał Kierownik Inspektoratu Okręgowego. Pozwolenie imienne na użytkowanie w służbie prywatnej broni za każdym razem było zamieszczane w rozkazie dziennym MIO SG.

Przekazanie karabinków produkcji włoskiej do składnicy uzbrojenia w Przemyśle oraz wprowadzenie do uzbrojenia czeskich pistoletów CZ

⁷ Rozkaz dzienny nr 17 z dn. 14.02.1929, Zespół akt MIO SG, CDIA, Lwów, fond 204/1/42, s. 21 zw.

⁸ A. Konstankiewicz, *Broń strzelecka...*, op. cit., s. 97.

zakończyło proces wymiany indywidualnej broni strzeleckiej znajdującej się na wyposażeniu pododdziałów granicznych.

W wrześniu 1933 pododdziały graniczne MIO SG w Przemysłu zostały wyposażone w nową zespolową broń strzelecką – rkm. wz. 28 Browning⁹. W początkowym okresie była ona przydzielana prawdopodobnie po 3 sztuki na poszczególne Inspektoraty Graniczne (JG)¹⁰ wchodzące w skład MIO SG. Jednak na podstawie zachowanych danych archiwalnych można stwierdzić, iż broń tą na pewno posiadał w swoim arsenale IG w Stryju. Według relacji świadków broń ta znajdowała się zaplombowana w skrzyniach, które przechowywane były w magazynach uzbrojenia poszczególnych IG. Ręczne karabiny maszynowe wz. 28 Browning stanowiły zmodyfikowaną wersję belgijskiego rkm – wz 24 i produkowane były w Państwowej Fabryce Karabinów w Warszawie na podstawie umowy licencyjnej zawartej z Belgią.

W 1933 r. pododdziały MIO SG w Przemysłu posiadały w swoim arsenale broń strzelecką kbk wz. 91/98/25, rkm wz 28 Browning, natomiast oficerowie i podoficerowie posiadali broń osobistą pistolety CZ wz. 28 oraz pistolety belgijskie FN kal 7,66. Stan uzbrojenia strażników małopolskich został przedstawiony w tabeli nr 1.

Tabela nr 1

Wykaz uzbrojenia MIO SG w Przemysłu na dzień 1 czerwca 1933

	RKM Wz 28 Browning	Kbk Wz 91/98/25		Bagnety		Naboje polskie		Pisto- let	Pisto- lety	Kbk sportowe
		Wydane	W magazynie	Wydane	W magazynie	Wydane	W magazynie	Czeskie kal. 9 mm	F.N kal.7.65	
IG Nowy Targ	?	223	68	223	68	9075	7545	82	–	5
IG Jasło	?	236	49	236	49	13119	412	39	1	6

⁹ Rozkaz KSG nr 8 z dn. 18.09.1933, Zespół akt Ministerstwa Skarbu AAN Warszawa.

¹⁰ W dalszej części będę używał skrótu IG.

IG Sambor	?	185	23	177	36	10134	3679	73	1	5
IG Srtuj	3	179	46	179	44	11845	2376	69	8	6
IG Kołomyja	?	237	65	237	65	14168	2487	76	1	5
Sztab ^a MIO SG	–	57	–	57	–	1988	–	94	–	–
Razem	9	1117	251	1109	262	60329	16499	433	11	27

Źródło: obliczenia własne autora na podstawie wykazu stanu faktycznego z 1933.

Wprowadzenie do arsenału Straży Granicznej nowego jak na owe czasy rodzaju uzbrojenia znacznie wzmocniło wartość bojową jednostek granicznych. Znajdująca się na wyposażeniu MIO SG w Przemysłu broń strzelecka była jak na możliwości ówczesnego państwa dobra. Stanowiła w większości modyfikację obcych konstrukcji technicznych, dokonanych na potrzeby modernizującej się armii przez polskich inżynierów i przemysł zbrojeniowy oraz produkowana była w polskich fabrykach uzbrojenia. Dane dotyczące poszczególnych rodzajów uzbrojenia zostały przedstawione tabeli nr 2.

Tabela nr 2

Dane taktyczno-techniczne uzbrojenia znajdującego się na wyposażeniu MIO SG w Przemysłu

Wzór broni (kraj produkcji)	Kaliber (mm)	Długość broni (mm)	Długość lufy (mm)	Masa broni (kg)	Prędkość pocz. poc. (m/s)	Pojemność magazynka
Pistolet CZ wz. 28 Czechosłowacja	9	150	90	0,791	300	8
Pistolet Browning FN wz. 22 (Belgia)	9	178	113	0,675	270	8
kb Manlicher- Carkano wz. 91 (Włochy)	6,5	1280	780	3,9	700	6
kbk Mosin wz. 91/98/25 (Polska)	7,92	1000	600	3,7	845	5
Rkm Browning (Polska)	7,92	1110	611	9,5	853	20

Źródło: na podstawie *Broń strzelecka Wojska Polskiego 1918-1939*.

W 1928 r. kierownictwo Straży Granicznej powołało przy Komendzie SG w Warszawie służbę uzbrojenia, która była odpowiedzialna za całokształt spraw związanych z uzbrojeniem jednostek granicznych oraz za stan techniczny broni i wyszkolenie strzeleckie w poszczególnych jednostkach SG. Szefem służby uzbrojenia w Komendzie Głównej SG został por. Widliński Mieczysław¹¹.

W związku z faktem, iż w trakcie służby oraz podczas prowadzonych działań granicznych broń strzelecka ulegała często różnym uszkodzeniom, w celu dokonywania bieżących napraw uzbrojenia przy Inspektoratach Okręgowych zorganizowano warsztaty rusznikarskie. Utworzone warsztaty rusznikarskie zajmowały się naprawą broni, a także kontrolą stanu technicznego posiadanej broni w podległych jednostkach granicznych. Z uwagi na fakt, iż warsztaty działające przy Inspektoratach Okręgowych nie posiadały odpowiedniego specjalistycznego wyposażenia, zaszła pilna potrzeba dokonywania poważniejszych napraw w Wojskowych Zbrojowniach działających przy DOK. W tym celu Komenda SG zawarła porozumienie z Ministerstwem Spraw Wojskowych, na mocy którego stronna wojskowa zobowiązała się do remontowania użytkowanej przez jednostki graniczne broni strzeleckiej w zakładach uzbrojenia podległych wojskowym okręgom.

Znajdująca się na wyposażeniu broń strzelecka MIO SG w Przemysłu była przydzielana poszczególnym funkcjonariuszom na podstawie imiennych decyzji. Służba uzbrojenia prowadziła ewidencję broni strzeleckiej wydanej funkcjonariuszom oraz znajdującej się w magazynach IG (załącznik nr 1), przy czym karty uzbrojenia przechowywano w kancelarii jednostki macierzystej a drugi egzemplarz znajdował się w kancelarii Inspektoratu Granicznego.

Od początku istnienia SG przykładano wielką wagę do właściwego wyszkolenia funkcjonariuszy w zakresie szkolenia strzeleckiego, budowy oraz eksploatacji broni. Uważano bowiem, że odpowiednie wyszkolenie strzeleckie poszczególnych funkcjonariuszy SG oraz sprawna broń podczas prowadzonych działań granicznych zapewni bezpieczeństwo strażnikom granicznym w obliczu zagrożenia. W tym celu przy każdym komisaracie SG starano się utworzyć strzelnice, na których strażnicy granicz-

¹¹ Por. M. Widliński, *Służba uzbrojenia*, „Czaty” nr 9 z dn. 21.04.1929.

ni mogli w czasie wolnym od służby doskonalić swoje umiejętności strzeleckie. W celu podniesienia umiejętności strzeleckich przez wszystkich funkcjonariuszy na szczeblu komendy IO były organizowane zawody strzeleckie, w których brali udział przedstawiciele wyłanianiani w zawodach lokalnych poszczególnych jednostek (załącznik nr 2 – dyplom).

Celem ujednoczenia obowiązujących zasad gospodarki materiałowo-uzbrojeniowej we wszystkich Inspektoratach Okręgowych komendant SG płk Gorzochowski wprowadził w maju 1929 r. przepisy regulujące służbę uzbrojenia w podległych jednostkach organizacyjnych.

W myśl obowiązujących przepisów służba uzbrojenia Inspektoratu Okręgowego w Przemyśle została zobowiązana do prowadzenia Głównej Księgi Materiałowej, w której ewidencjonowano uzbrojenie znajdujące się na wyposażeniu IO, Księgi Warsztatowej i Narzędziowej, w której kwatermistrz IO odnotowywał ilość dokonywanych napraw przez rusznikarza, zużycie materiału oraz spis narzędzi znajdujących się na wyposażeniu warsztatu rusznikarskiego przy IO.

Ponadto kwatermistrz IO odpowiedzialny był za prowadzenie druków – polecenia napraw, na podstawie której uszkodzona broń w jednostkach granicznych była przyjmowana do naprawy przez rusznikarza, dodatkowo prowadził on Imienną Książkę Broni dla funkcjonariuszy pełniących służbę w sztabie MIO SG. Poszczególne Inspektoraty Graniczne prowadziły Główną Księgę Materiałową oraz Imienną Książkę Broni dla funkcjonariuszy pełniących służbę w sztabie IG.

Komisariaty SG odpowiedzialne były za prowadzenie ewidencji broni i uzbrojenia znajdujących się w poszczególnych placówkach podległych komisariatom¹². Tak więc na kwatermistrzu okręgowym spoczywał dodatkowo ogrom obowiązków związanych z prowadzeniem wszelkiej rachunkowości materiałowej oraz z nadzorem znajdującego się na wyposażeniu MIO SG uzbrojenia.

Każdy strażnik posiadał imienną książeczkę strzelecką wydaną przez służbę uzbrojenia, w której odnotowywano datę strzelania ćwiczebnego oraz osiągnięte wyniki. Wprowadzona książeczka strzelecka służyła ocenie umiejętności strzeleckich poszczególnych strażników. To właśnie na podstawie zapisanych w niej indywidualnych wyników pla-

¹² Rozkaz KSG nr 8 z dn. 18.09.1933. op. cit.

nowano i organizowano dodatkowe szkolenia – treningi strzeleckie w celu podniesienia ogólnego poziomu wyszkolenia strzeleckiego w danym pododdziale.

Stan techniczny znajdującego się na wyposażeniu MIO SG uzbrojenia był w szczególnym zainteresowaniu kadry kierowniczej pododdziałów. Zdawano sobie bowiem sprawę z tego, że od stanu technicznego i sprawności posiadanej broni, niejednokrotnie w sytuacji bezpośrednio zagrożenia, zależało życie strażników. Toteż w trakcie przeprowadzanych drobiazgowych kontroli stanu uzbrojenia zwracano szczególną uwagę na stan techniczny posiadanej indywidualnie przez funkcjonariuszy SG broni. Każde stwierdzone zaniedbanie stanu czystości broni było surowo karane przez przełożonych. Prowadząc różnego rodzaju szkolenia z zakresu wojskowości starano się wykształcić u podwładnych postawę dbałości o powierzony MIO SG sprzęt i uzbrojenie.

Jednym z podstawowych problemów związanych z właściwym wykonawstwem zadań, przed którymi stały jednostki organizacyjne MIO SG, był występujący brak środków transportu ułatwiających przemieszczanie się w terenie strażników. Patrole graniczne w dużej mierze poruszały się pieszo, co utrudniało prowadzenie skutecznych działań pościgowych za przestępcami granicznymi oraz patrolowania rejonów zagrożonych przestępczością. Sytuacja ta wynikała przede wszystkim z możliwości finansowych oraz stanu motoryzacji państwa polskiego. W 1932 roku na terenie Polski było zarejestrowanych tylko 29 tys. samochodów osobowych i 8 tys. motocykli¹³, co stawiało kraj w gronie najslabiej zmotoryzowanych krajów Europy.

¹³ Mały rocznik statystyczny – 1938. Warszawa 1938, s. 186.



Podstawowym środkiem transportu w terenie, z jakiego korzystali strażnicy małopolscy, był zaprzęg konny oraz rowery, których właścicielami był zarówno skarb państwa jak i strażnicy graniczni.



Zestawienie ilościowe posiadanych środków transportu przez Inspektorat Okręgowy w Przemyślu zostało przedstawione w tabeli nr 3.

Tabela nr 3

**Środki transportu znajdujące się na wyposażeniu
MIO SG w Przemyślu w 1933¹⁴**

Jednostka Organiza- cyjna MIO SG	Samo- chody	Motocy- kle	Rowery		Konie	Bryczki i powozy	Wozy taboro- we
			Skar- bowe	Własne			
Sztab MIO SG	2	1	3	–	–	–	
IG Nowy Targ	1	1	4	23	8	4	3
IG Jasło	2	1	6	–	10	2	5
IG Sambor	1	1	2	2	8	–	4
IG Stryj	1	1	2	6	11	–	4
IG Kołomyja	1	1	4	4	11	2	4
Razem	8	6	21	35	48	8	20

Źródło: obliczenia własne autora.

Jak wynika z przedstawionego zestawienia w tabeli nr 3. transport w przemyskim inspektoracie okręgowym był oparty głównie na tradycyjnych środkach, gdzie wozy taborowe i bryczki stanowiły podstawowy środek transportu, a to z kolei ograniczało w poważnym stopniu mobilność jednostek organizacyjnych wchodzących w skład MIO SG w Przemyślu.

Doceniając znaczenie roweru jako podstawowego środka transportu, który nadawał się do wykorzystania w służbie granicznej zarówno do celów łącznikowych, patrolowych jak i wywiadowczych, Ministerstwo Skarbu starając się pomóc strażnikom w nabyciu nowego roweru wyasy-

¹⁴ Miesięczny wykaz faktyczny kadry MIO SG za miesiąc wrzesień 1933 CDIA Lwów, fond 204/2/202 16 zw.

gnowało na ten cel ze swojego budżetu środki finansowe przeznaczone na wsparcie tej akcji. W tym celu dowódca SG gen. Stefan Paślawski w rozkazie nr 49 z dnia 20.07.1928 r. zwrócił się do podległych inspektoratów o wytypowanie odpowiednich kandydatów z jednostek organizacyjnych SG chętnych do zakupu roweru oferowanego w cenie 250 zł. Spłata kredytów zaciągniętych przez funkcjonariuszy SG została rozłożona na dogodnie raty przez okres dwóch lat.

Każdy ze strażników przed otrzymaniem roweru musiał złożyć w siedzibie IG stosowną pisemną deklarację, w której zobowiązywał się do terminowego spłacenia zaciągniętego długu. Spłacone rowery po dwóch latach przechodziły na własność strażników. Posiadacze zakupionych z subwencji Ministerstwa Skarbu rowerów otrzymywali dodatkowo z ramienia SG ryczałt na utrzymanie ich – w wysokości 30 zł rocznie, co częściowo obniżyło koszt zakupu roweru o 60 zł¹⁵.

Należy podkreślić, iż z możliwości zakupu rowerów na raty w MIO SG skorzystało niewielu strażników z uwagi na to, iż w posiadaniu strażników małopolskich w 1932 roku były tylko 44 rowery. W późniejszym okresie liczba ta uległa zmniejszeniu i w 1933 wynosiła ona już tylko 35 szt. Powodem tego stanu było przeniesienie części strażników do służby w innych pododdziałach SG lub ich odejście na emeryturę.

W porze zimowej w trakcie służby bardzo chętnie wykorzystywane były przez funkcjonariuszy narty. W 1932 r. w posiadaniu strażników małopolskich znajdowało się 581 par nart, z czego IG w Nowym Targu posiadał 141 par nart, IG Jasło – 137 par, IG Sambor – 110 par, IG Stryj – 105 par, a IG Kołomyja – 85 par¹⁶.

Samochody osobowe i motocykle znajdowały się tylko i wyłącznie na wyposażeniu sztabów Inspektoratu Okręgowego oraz Inspektoratów Granicznych. W jednostkach organizacyjnych MIO SG, tak jak i w całej SG, brakowało wprowadzanych w tym okresie na wyposażenie różnych armii pojazdów terenowych.

¹⁵ Rozkaz nr 49 KSG z dn. 20.07.1928. Zespół akt KSG AAN, Warszawa sygn. 3577.

¹⁶ Wykaz stanu faktycznego kadry MIO SG na dzień 1.01.1932, Zespół akt MIO SG CDIA, Lwów, fond 204//2/102, s. 27.

Pojazdy mechaniczne przy stałym ograniczaniu limitów paliwowych oraz dużej awaryjności stanowiły dość poważne obciążenie dla skromnego budżetu jednostek granicznych, toteż starano się ograniczać do minimum korzystanie z nich podczas podróży służbowych. O skali potrzeb finansowych przeznaczonych na ten cel świadczyć może wysokość



ustalonych ryczałtowo kwot na utrzymanie pojazdów, koni i taboru znajdującego się na wyposażeniu Straży Granicznej w Przemyślu.

W zatwierdzonym przez Komendę Straży Granicznej w Warszawie preliminarzu wydatków dla MIO SG przewidziano, w pozycji nr 39, na utrzymanie środków transportu w roku budżetowym 1933/34 następujące kwoty: dla samochodu osobowego – 4620 zł, motocykla – 900 zł, roweru skarbowego – 20 zł, roweru prywatnego – 30 zł, zaprzęgu konnego – 2338 zł, pojedynczego konia – 900 zł. Na konserwację i naprawę jednej pary nart znajdujących się na wyposażeniu placówek granicznych przewidziano sumę w wysokości 4 zł w skali roku¹⁷.

Samochody osobowe znajdujące się na wyposażeniu IG, pomimo drastycznych ograniczeń w limitach zużytego paliwa, były nie tylko wykorzystywane do celów służbowych. Często wykorzystywano je do niesienia pomocy osobom potrzebującym i chorym. Przykładem tego może być pomoc udzielona w 1932 r. przez kierownika IG w Jaśle w transporcie do szpitala chorego dziecka przodownika Władysława Wesółkina z Komisariatu SG w Krempnej. To właśnie dzięki szybkiemu transportowi do szpitala uratowano dziecku życie¹⁸.

¹⁷ Rozkaz KSG nr 7 z dn. 11.11.1933. Zespół Akt MIO SG CDIA, Lwów, fond 204/1/126.

¹⁸ Na podstawie ustnej relacji M. Wesółkina – w posiadaniu autora.

Na podstawie zebranych doświadczeń przez kwatermistrzów inspektoratów granicznych oraz kierowników placówek stwierdzono, iż w terenie górzystym przy występującym braku dróg bitych i utwardzonych, zwłaszcza w woj. wschodnich, najbardziej przydatnym środkiem transportu dla straży granicznej byłyby konie i motocykle. O ile zakup konia wierzchowego czy też roweru nie stanowiło dla funkcjonariuszy MIO SG przy wsparciu finansowym państwa poważnych kłopotów, to koszty zakupu nowego motoru niezwykle przydatnego do działań granicznych stanowiło poważne obciążenie finansowe dla budżetu SG.

W niewątpliwie lepszej sytuacji znajdowały się służby graniczne Czechosłowacji, które w porównaniu do polskiej SG były lepiej wyposażone w środki transportu, co czyniło je bardziej mobilnymi jednostkami. Przykładem tego może być uzyskana informacja z 15 lutego 1929 r., kiedy to wywiadowcy MIO SG prowadząc rozpoznanie służb granicznych południowego sąsiada ustalili, iż Czechosłowacka Finansowa Straż Pograniczna wprowadziła na wyposażenie swoich placówek na granicy czechosłowacko-węgierskiej nowe amerykańskie motory marki „Indiana” w liczbie po 2 sztuki na placówkę oraz 1 na inspektorat graniczny¹⁹. Była to liczba dość imponująca z uwagi na fakt, iż w analogicznym okresie MIO SG posiadał tylko sztuk 6 motorów.

Wyposażenie posiadane przez czechosłowackie służby graniczne było powodem zazdrości przemyskich strażników, ale także świadczyło o możliwościach finansowych ówczesnego państwa polskiego.

¹⁹ Meldunek Sytuacyjny MIO SG nr 18 na dzień 22.02.1929. Zespół akt KSG ASG, sygn. 1044/14.

KOMISARIAT STRAŻY GRANICZNEJ
WOROCZTA

do L. 1616/34

KARTA UZBROJENIA *Zwrotne*

dla st. prz. od Bardjana Augustyna

Lp.	Data wydania	Wysokość	Nr. fabr.	Ilość	Potwierdzenie odbioru
1	kbk. "Wessing wz. 91/98/25 / data wydania - 21.II.1928 r.		24806	1	Bardjan Aug.
2	21.II.28 r. ✓	bagnet z pochwą	24806	1	Bardjan Aug.
3	21.II.28 r. ✓	pas do kbk.	-	1	Bardjan Aug.
4	21.II.28 r. ✓	cochroniacz do kbk.	426	1	Bardjan Aug.
5	21.II.28 r. ✓	naboje ostre do kbk.	-	45	Bardjan Aug.
6	21.II.28 r. ✓	łódki na naboje	-	9	Bardjan Aug.
7	1.III.29 r. ✓	oliwiarka	-	1	Bardjan Aug.
8	1.II.34 r. ✓	pistolet "F.N." kal. 9 mm	201027	1	Bardjan Aug.
9	1.II.34 r. ✓	futersk do pistoletu kal. 9 mm	-	1	Bardjan Aug.
10	1.II.34 r. ✓	magazynek zapasowy do pistoletu	-	1	Bardjan Aug.
11	1.II.34 r. ✓	naboje do pistoletu kal. 9 mm	-	24	Bardjan Aug.
12	17.II.34 r. ✓	sznur do czyszczenia kbk.	-	1	Bardjan Aug.
13	1.II.34 r. ✓	stempel do czyszczenia pistoletu	-	1	Bardjan Aug.
14	1. II. 1934 r.	Naboje amunicyjnie do pist. F. N.	-	1	Bardjan Aug.

Przeniesiony dnia 23 sierpnia 1934 r. do Komisariatu Straży Granicznej

Sołtwiną rozkazem Insp. Straży Granicznej **Rokochauk Stryl** L. 2202/Adj/34
z dnia 20 sierpnia 1934 r.

Worochta, dnia 23 sierpnia 1934 r.

W karcie materiału wchodzi
materiał w postaci 100 sztuk
amunicji 98 r. 9 mm
4. II. 34 r. 98 r.

Placemski
Komisariusz Straży Granicznej



Kozłowski Piotr; Uzbrojenie i wyposażenie Małopolskiego Inspektoratu w Przemyslu, w: Problemy Ochrony Granic. Biuletyn nr 29 (2004), s. 53 – 68.